

A dohányzás és a nikotin

A dohánylével fő hatóanyaga a nikotin, mely a legveszedelemesebb mérgek közé tartozik. Egyetlen csepp megölhet egy embert. Egy közepesen nehéz szívbarban annyi nikotin van, hogy két embert meg lehetne ölni vele, ha a nikotin kivonatát a bőrük alá fecskendeznék. A nikotinon kívül még egyéb mérgek is van a dohányfűstben.

Rágyújtás után

A dohányzás voltaképpen száraz destilláció. (Szilárd halmazállapotú anyag gőzzé való alakítása.) Az elgőzöztetéshez való fűtést a cigaretta-tároló parázs szolgáltatja, amelyben szerencsére a magas hőfokon a dohány nikotintartalmának 25 százaléka elbomlik vegyileg és hatástalan lesz. A parázs mögött, kevésbé magas hőfokú övezetben nikotinos gőzök szállnak fel a dohányból, de ezeknek jelentékeny része — 30 százaléka — a cigaretta elején kiáramló fűstben eltávozik. „Csak” a maradék 45 százaléka áramlik hátrafelé a szájba. Szerencsére még ennek a nikotinnemennyiségnek is kétharmada fennakad útközben az alacsonyabb hőmérsékletű dohánylével részecskéiben. Így a cigarettázó ember szájába áramló füst a cigaretta nikotintartalmának mindössze 15 százalékát tartalmazza.

Minél rövidebb az út a desztillációs övezettől a szájhoz, annál több nikotin jut a szervezetbe. Amint a cigaretta fagy, a desztillációs övezettől a szájig vezető út az egész folyamán egyre rövidül és a cigarettacsutkában a hátrafelé áramló fűstből kiszűrt nikotin összegyűlik. Mindenki jól teszi tehát, ha nem szívja egészen végig a cigarettáját, hanem már előbb eldobja.

Bénítja a szerveket

A kialudt szivarra újból rágyújtani tudatlanság, mert a lehűlt csutkában az összesűrűsödött gázok fűstje mérgezőbb. A száraz dohányból több nikotin szabadul fel, mint a nedvesből, nyirkosból, a lazán tömött cigarettából is több. A jól szelelt, jól égő szivarban, vagy cigarettában lényegesen több nikotin bomlik el a parázsban, mint a lassan elhamvadó, alaposan kidesztillálódó, nedves pipadohánynál.

A nikotinok jelentékeny része a nyállal a gyomorba jut és csökkenti az emésztőmirigyek nedvkiválasztását. A nyálkahártyákon át felszívódó nikotin jórészt ártalmatlanná válik, mert elbomlik és húgysavvá alakul át. A húgysav egészséges ember számára közömbös, de a köszvényes betegnél a fokozott húgysav kiválasztás okozza a fájdalmas rohamokat. A köszvényesnek tehát eggyel több oka van, hogy ne dohányozzék. A vérkeringésbe jutó nikotin bénítja a szervek működését szabályozó vegetatív idegrendszer egyes sejtjeit. Kisebb mennyiségben fokozza a mellékvese működését. Ennek adrenalin nevű hormonja a szervezetben sok szerv működését befolyásolja. A bőr erei összehúzódnak, a vérnyomás felszökik és a szívizmotok tápláló koszorúerek könnyebben kapnak gőcsöt. Ezért tiltják el a szív-bajosokat és az érmezesedésben levőket a dohányzástól. A bélmozgás (peristaltica) meggyorsul, hasmenés keletkezik. Viszont a dohányzásról való leszokás után gyakran lép fel székrekedés. Az epeutak összeszűkülnek, ami a máj- és epebajos embereknek ártalmas. A nikotin mérgező hatását mutatja többek között az is, hogy például egy kétnapos csecsemő, akit apja dohányzás közben hűsz percig a karján ringatott, súlyos nikotinmérgezést kapott. Kisgyermeknek

A dohányzás és a rákos megbetegedés

A nikotin mérgező hatása jobban fenyegeti azokat, akik a dohányt szájukba veszik (bagózás), s nem szípkából, pipából szívják a fűstöt. A száj nyálában kiáznak a mérgező anyagok, sőt a véletlenül lenyelt dohánylévéldarabkák is sok mérget rejtenek magukban. Veszedelemesek a piszkos pipák, pipaszárak, mert bennük összegyűlt bagólé sok nikotint tartalmaz. Eldobott pipaszárakkal játszó gyerekek súlyos mér-

gezészt kaphatnak éppen úgy, mint a növényi kártevők pusztítására használt nikotinnal. A nikotinmérgezés heveny tünetei: kaparó érzés a torokban, nyálfolys, émelygés, hányás, elcsúszás, szédülés, belfájdalmak, hasmenés, izomgyengeség, légzés és szívbénulás. A túlzásba vitt dohányzás vérszegénység, lefogyás, ideges tünetek, szívműködés zavarai, ütőerékeményedés, gyógyíthatatlan vakság, fokozódó látászavarok stb. Egyetlen gyógyszer: leszokás a dohányzástól az első gyanús tünetnél. Dohányzás helyett megfelelő idegnyugtató gyógyszerek használata jöhet szóba.

Különös figyelemreméltó tény, hogy a dohányfűst rák előidéző (carcinogen) hatását klinikai és statisztikai vizsgálatok is megerősítették. Az Egészségügyi Világszervezet hivatalosan, tényként állapítja meg, hogy a tüdőrák keltetésében a dohányzás is szerepel. A dohányzás tehát korunk két legelterjedtebb betegségszövegével: a szív és keringési betegségekkel, valamint a rákos betegségekkel van oki kapcsolatban.

Jó megjegyezni!

Sajnos, a cigarettázók túlnyomó többsége tüdejébe szívja a fűstöt s fokozza ez-

zel ennek káros hatását. A lélektan a dohányzást az „alkalomvezérelte cselekvés”-ek közé sorolja. Ennek alapja természetesen nem biológiai szükséglet. A kezdetben „alkalomvezérelte” cselekvés később „szükségletvezérelt”-té válik. Ilyenkor a „mintegy szükséglet” élettani szükség-gé alakul át, s így a dohányzás szenvedélyé válik. Mivel a rágyújtási aktus szinte automatikussá válik, a szenvedélyes dohányos egyre többet fogyaszt. Megállapítható volt, hogy a dohányzás mértéke összefüggésben van a lakosság széles rétegeit érintő idegrendszeri megterhelések jelentkezésével.

Nem vezetne célhoz a nikotin tilalom, mert az USA-ban bevezetett szesztilalomhoz hasonlóan félő, hogy a kábítószerek forgalma lendülne fel. Mindenekelőtt olyan eljárásra volna szükség, melynek segítségével nemcsak a dohány hatóanyagának (nikotin), mennyiségét lehetne csökkenteni a dohányfűstben, hanem a dohány rákkeltő (carcinogen) égéstermékait is el lehetne távolítani. Amíg ez valóra válhat, azt kell jól megjegyeznünk, hogy a dohányzás nem biológiai szükséglet, de szokássá, sőt szenvedélyé válhat. Könnyű meglenni nélküle, de leszokni róla nehéz. Vagyis a megelőzés a leghatásosabb. Nem szabad rászokni! Nevelésügyi kérdés a dohányzás megelőzése.

A dohányosoknak tudniuk kell, hogy a fűstöt tüdőbe szívva, körülbelül tízszer annyi a nikotinfelszívódás, mint csak a szájba, orra szívtó fűst esetén. A nikotén és egyéb károsító anyagok nem nikotinmentesek. Akéringési, légzőszervi, vegetatív idegrendszer zavarait kapcsolatba hozható megbetegedésben szenved, azzal szemben a teljes dohányzási tilalom az egyetlen ésszerű javaslat. A „fűstszűrővel” ellátott cigaretták sem jelentenek gyökeres megoldást, mert nem teljes a nikotinmentesítés.

Dr. Vitos Gerő
főorvos

Csökkenti a várakozási időt!

Intézkedések a rendelőintézetben a zsúfoltság enyhítésére

— Több mint egy órája várakozom már és még mindig négyen vannak előttem. Pedig már nagyon rosszul érzem magam a rossz levegőjű folyosón — panaszkodik egy idős, fejkendős néni a szegedi rendelőintézet várócsarnokában.

Végre nyílik az ajtó, a betegek figyelnek, nagyon várják már, hogy bekerülhessenek az orvoshoz. Négy asszonnyal együtt a mi néni is beléphet végre a szeméti rendelőbe.

Állandó törekvés

— Évről évre folyamatosan emelkedik a szakrendelések idejét. Több orvost állítunk be és mégis még mindig elég sok a panasz. A betegek sokallják a várakozási időt — magyarázza dr. Gergely Győző, a rendelőintézet vezető főorvosa.

— Érthető — folytatja —, hogy a beteg ember általában még türelmetlenebb, nehezebben bírja a várakozást, mint az egészséges. Ezt figyelembevéve állandóan igyekezzünk enyhíteni a zsúfoltságot. A központi szemé-

szetről az iskolás gyermekek vizsgálatát — „kivittük” a MÁV rendelőintézetbe. Ott dr. Dóczy László — szombat kivételével — napi hat és fél órában látja el a hozzá forduló szembeteg, vagy szeműveget igénylő gyermekeket. A MÁV rendelőjében felváltva délelőtt és délután fogadják a betegeket, hogy ne okozzon gondot: „csak” délelőtt vagy „csak” délután rendelkeznek.

Megbeszélte időre

Próbálkoznak a szegedi rendelőintézetben a fővárosi gyakorlat alapján az úgynevezett „berendeléses” módszerrel. Ez a tapasztalatok szerint jól bevált, jelentősen csökkenti a várakozást. A fogászaton például már az évt eleje óta előre megbeszélt időpontra hívják be a betegeket, s így alig-alig kell várakozniuk a kezelésre. A betegek, főleg, akik gyakran keresik fel a szakrendeléseket, örömmel veszik ezt az időrendi ütemezést.

A belgyógyászaton, ahol szintén igen sok a beteg, májusban vezették be az előze-

tes megbeszélés szerinti kezelést. Itt is jó ez a forma, de sajnos az új betegeknek, az először jelentkezőknek — főleg hétfői napon — még mindig sokat kell várakozniuk.

Ha szeműveg kell...

A belgyógyászaton után kerül sor a szemészet zsúfoltságának további enyhítésére, a behívásos módszerrel. Főleg a szeműveget kérőket hívják időre, s akkor soron kívül fogadják őket. Kérjük is a betegeket, hogy aki teheti, telefonon jegeztesse elő magát a szakrendelésre, mert így a beteg magát is megkíméli a várakozástól, s az orvosok munkája is egyenletesebb lesz. Természetes, hogy a súlyos, rendkívüli esetekben nincs szükség a berendelésre, mert akkor természetesen soron kívül kezelik a beteget.

Az intézet főorvosának tájékoztatása szerint szeptembertől újabb intézkedésekkel akarják csökkenteni a várakozási időt.

T. M.

A dél-alföldi betyárvilág

Szabó Ferenc könyve

részletkérdésről, vagy felmondatról, de ez a könyv értékeit tekintve akadémikusnak tűnne. A nagyobb tévedések és felületességek lehetőségét a szerző már azaz is kiküszöbölte, hogy művének egyharmadát a betyárvilág gazdasági és társadalmi alapjainak vizsgálatával töltötte ki. Nagyszerűen bizonyítja be alapos gazdaságtörténeti elemzésével, hogy a betyárvilág kialakulásának okait kutatva nem „szabad” magyarázatul egy-egy tényezőt kiemelni — katonafogdosás, telektelepről, levett parasztszöveg, mak, a „pásztorvilág” lassú megszűnése, az úri földarablás, a nagy munkaerő-felesleg stb. — a másik rovására, mert ezek azok a problémák, amelyek együtt okai a betyárvilág kialakulásának. Szoros az összefüggés a betyárak száma, tevékenységük kiterjedése és az adott gazdasági-politikai helyzet között: egy-egy rossz termésű esztendő, levett parasztszövegmozdulás vagy éppen szabadságharc után minden esetben erősödött a betyárak tevékenysége. Idő-ről időre bekövetkező erősödésük rövid késéssel szinte mutatói a korszak történetében a gazdasági kríziseknek, a politikai bajoknak.

SOK TÉVHIT, félrevezetés és túlértékelés után Szabó a maga helyére teszi a betyártársadalom egészét. Elemzi a betyár és a rabló közti különbséget: ha a betyár gyilkolt, a szegényt is bántotta — ezeket a népi megkülönböztetéseket már az elnevezésükkel is (kapcabe-tyár, útonálló, házaso betyár) — akkor nem bújta- ták, nem mentették a zsandárok, csendőrok elől. Ha a szegényt nem bántották és a hatalom politikai okok miatt üldözte őket, akkor számíthattak a nép támogatására, a tanyavilág csaknem biztos

búvóhelyet jelentett számukra. Szabó komplex elemző módszerét mutatja az is, hogy észreveszi, ha könyve egy-egy szereplője — pl. Rózsa Sándor — életében összefonódnak a gyilkos, a rabló és a népi hős tulajdonságai.

A betyárvilág eseménytörténetével foglalkozó rész csattanós válasz azoknak a ponyvaíróknak, felszínes kutatóknak, akik megelégedtek néhány közimert betyárvezértetteinek elemzésével, e nevek viselői és az egész betyárvilág közé egyenlőségjelet tettek. A betyárvezérek kevesen voltak, de a Ráday-korszakban egy 3 éves időszakban csupán a szegedi vár Zwingerében 2000 gyanúsítottat „fogtak be”. Szabó kellő figyelmet fordít arra is, hogy a betyárvilág története nem azonos néhány vezéralak cselekedeteivel, mint ahogyan nem azonos a betyárvezérek körül szövődött folklór sem az egész betyárvilágra vonatkozó néphagyománnyal.

JÓ KIEGÉSZÍTÉS a „Függelék”-ben közölt „Csongrád vármegye 1806-ban készült rendszabásai a betyárak ellen...” c. eredeti dokumentum, szívesen nézzük a közölt fényképeket is. Egy terjedelmesebb „Függelék” és több fénykép (pl.: fegyverek, ruhák) kicsit hiányzik.

Szabó értékes munkáját reméljük folytatja, kibővíti és teljessé teszi. Műve így is hézagpótló jelentőségű, kár lenne másnak, esetleg kevesebb ismerettel előlrol kezdeni a nagy feltárásmunkát igénylő kutatást.

A könyv értékét nem csökkenti, de sajnálatos, hogy egy olyan — egyébként igen színvonalas! — sorozat tagjaként látott napvilágot, amely könyvtárúrgi forgalomba nem kerül. Ezt a szegediek nagyon sajnálhatják. (Szabó Ferenc: A dél-alföldi betyárvilág. Gyula, 1964. A Gyulai Erkel Ferenc Múzeum Kiadványai. 53—54.)

Munz Károly

Orvosi Műszerkereskedelmi Vállalat keres Szegeden 100—200 négyzetméter száraz

raktárhelyiséget

bérleményként, üvegáruk raktározására. Pincehelyiség is megfelel. Ajánlatokat: OMKER 10. sz. szaküzlet Szeged, Széchenyi tér 17. címre kérjük.

Bp. 5650